

Nowe stanowiska gnilików (*Coleoptera: Histeridae*) w Polsce.
Część 1. *Onthophilinae – Dendrophilinae*

New records of the histerid beetles (*Coleoptera: Histeridae*) in Poland.
Part 1. *Onthophilinae – Dendrophilinae*

RAFAŁ RUTA¹, PAWEŁ JAŁOSZYŃSKI², SZYMON KONWERSKI³

¹Zakład Bioróżnorodności i Taksonomii Ewolucyjnej, Instytut Zoologiczny U.Wr.,
ul. Przybyszewskiego 63/77, 51-148 Wrocław; e-mail: rafcol@poczta.onet.pl

²ul. Wieniecka 30/105, 87-800 Włocławek; e-mail: japawel@man.poznan.pl

³Katedra Zoologii Akademii Rolniczej, ul. Doktora Judyma 20, 71-466 Szczecin;
e-mail: s.konwerski@biot.ar.szczecin.pl

ABSTRACT: New faunistic data on the occurrence of 17 rare histerid beetle species (*Coleoptera: Histeridae*) in Poland is presented. The following species are reported for the first time from particular regions (names of regions in brackets): *Hololepta plana*, *Margarinotus terricola*, *Atholus bimaculatus*, *Atholus duodecimstriatus*, *Paromalus flavicornis* (Pomeranian Lakeland); *Margarinotus terricola* (Wielkopolska-Kujawy Lowland); *Cylistix lineare* (Mazovian Lowland); *Margarinotus obscurus* (Białowieża Primeval Forest); *Margarinotus bipustulatus* (Lublin Upland).

KEY WORDS: *Coleoptera, Histeridae, Onthophilinae, Histerinae, Hetaerinae, Dendrophilinae*, Poland, new records.

Od czasu opracowań S. MAZURA w seriach: „Klucze do oznaczania owadów Polski” (MAZUR 1973) i „Fauna Polski” (MAZUR 1981) oraz dwóch prac faunistycznych poświęconych w całości gnilikom (MAZUR 1970, 1972), dane o rozmieszczeniu chrząszczy z rodziny *Histeridae* w Polsce nie zostały znacząco wzbogacone. Nieliczne prace publikowane były w opracowaniach regionalnych (np. KRÓLIK 1999) lub jako doniesienia rozproszone w wielu czasopismach (np. STACHOWIAK, ŻELAZNA 1991; KAŻMIERCZAK 1996; BYK i in. 1998). Niektóre gatunki mogą stawać się coraz rzadsze, jednak brak publikowanych danych utrudnia interpretację ich obecnego statusu. Z tego samego powodu trudno jest ocenić, czy dotychczasowe przekonanie o rzadkości wielu gatunków napotykanym obecnie stosunkowo często wynika z wcześniejszego ich przeoczenia, czy jest wynikiem ekspansji. Niniejsza praca sta-

nowi uzupełnienie dotychczasowej wiedzy o rozmieszczeniu 17 gatunków gniliaków z podrodzin *Onthophilinae*, *Histerinae*, *Hetaerinae* i *Dendrophilinae*. W poniższym zestawieniu zostały one uznane za rzadkie bądź interesujące na podstawie literatury i w oparciu o doświadczenie autorów. Pozostałym podrodzinom krajowych gniliaków poświęcona zostanie druga część niniejszej pracy (RUTA i in. w druku).

Nazewnictwo i układ systematyczny przyjęto za najnowszym katalogiem *Histeridae* świata (MAZUR 1997).

Dziękujemy Robertowi MATUSIAKOWI, Darii BAJERLEIN, Pawłowi GÓRSKIEMU, Andrzejowi MELKE, Markowi PRZEWOŹNEMU, Pawłowi SIENKIEWICZOWI i Joannie ZIOMEK za przekazanie okazów lub udostępnienie danych wykorzystanych w niniejszej pracy.

O ile nie zaznaczono inaczej, materiał dowodowy znajduje się w kolekcjach autorów.

Następujące skróty oznaczają: PJ – P. JAŁOSZYŃSKI; RR – R. RUTA; SK – Sz. KONWERSKI, o. – oddział (numer oddziału leśnego), P.N. – Park Narodowy.

ONTHOPHILINAE

Onthophilus punctatus (O. F. MÜLLER, 1776)

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Wielkopolski P.N., Górka ad Stęszew (XT19), sztuczne komory podziemne do odłowu karczownika *Arvicola terrestris* (L.), 8 XII 2001, 3 exx., leg. J. ZIOMEK; Krzyszkowo ad Rokietnica (XU12), pułapka ziemna z obornikiem, pastwisko, 26 IV 2000, 1 ex., 3 X 2000, 1 ex., leg. D. BAJERLEIN; Kościelec ad Koło (CC38), próchno w dziupli przyziemnej dębu, 15 II 2000, 1 ex., leg. R. MATUSIAK.

Gatunek rzadko łowiony, częstszy w południowej części kraju. Żyje w gniazdach ssaków oraz w rozkładających się substancjach organicznych. Z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej nie był podawany od ponad 70 lat (BURAKOWSKI i in. 1978).

Onthophilus striatus (FORSTER, 1771)

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Krzyszkowo ad Rokietnica, pułapka ziemna z obornikiem, 16 V 2000, 2 exx., 26 IV 2000, 1 ex., 24 IX 2000, 1 ex., leg. D. BAJERLEIN.

Rzadki chrząszcz, żyje w rozkładających się substancjach organicznych. Przez ERBELINGA (1981) określony mianem fitodetritykologa. Z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej od ponad 110 lat nie był wykazywany (BURAKOWSKI i in. 1978). Na czerwonej liście chrząszczy Polski (PAWŁOWSKI i in. 2002) umieszczony został w kategorii NT.

*HISTERINAE**Hololepta plana* (SULZER, 1776)

- Pojezierze Pomorskie: Kujan (XV41), składnica drewna, w locie w pobliżu starych pniaków osiki, 28 VI 1997, 2 exx., leg. RR; Krępa Krajeńska vic. (WU79), na złamanej gałęzi przydrożnej topoli czarnej, 20 VII 2002, 1 ex., leg. RR; Rusinowo N (WU89), pod korą brzozy, 15 VII 2002, 1 ex., leg. RR; rez. „Kuźnik” ad Piła (XU19), pod korą topoli, o. 193j, 6 VI 2000, 2 exx., na S od rezerwatu, pod korą topoli białej, 15 IV 2001, 1 ex., leg. RR.

Występuje w całej Polsce, najchętniej żyje pod korą martwych topól (BURAKOWSKI i in. 1978), w wilgotnym fermentującym łyku, gdzie żywi się larwami chrząszczy i muchówek (ERBELING 1981). Gatunek nowy dla Pojezierza Pomorskiego.

Cylistix lineare (ERICHSON, 1834)

[= *Platysoma (Cylister) lineare* ER.]

- Pojezierze Pomorskie: Rudna vic. (XV41), pod korą sosny na zrębie, 25 VII 1998, 2 exx., leg. RR; Czapla vic. (XV00), w lesie mieszanym, na ściętych sosnach, 2 VI 2000, 1 ex., leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Włocławek vic. (CD63), las sosnowy, pod korą martwej, stojącej sosny, 2 IX 1993, 1 ex., leg. PJ; Dziembowo NW (XU28), pod korą sosny na zrębie, 2 VII 2000, 3 exx., leg. RR; Kościelec ad Koło, 6 VI 1998, 1 ex., leg. et coll. R. MATUSIAK.
- Nizina Mazowiecka: Warszawa, „Rezerwat im. Króla Jana Sobieskiego” (EC08), 28 IV 2000, 1 ex., leg. P. GÓRSKI.

Należy do stosunkowo często łowionych przedstawicieli rodzaju, jednak z Niziny Mazowieckiej nie był wykazywany, zaś z Pojezierza Pomorskiego nie podawano go od ponad 120 lat (BURAKOWSKI i in. 1978).

Margarinotus (Promethister) marginatus (ERICHSON, 1834)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Kościelec ad Koło, 22 IV 2002, 2 exx., 3 V 2002, 1 ex., leg. et coll. R. MATUSIAK; Wielkopolski P.N., Jezioro vic. (XT29), 6 V 1997, 1 ex., leg. et coll. M. PRZEWOŻNY.

Interesujący gatunek rozwijający się w gniazdach kreta (*Talpa europaea* L.) (MAZUR 1981). Rzadko łowiony, co może wynikać ze skrytego trybu życia. Z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej nie był podawany od 80 lat (BURAKOWSKI i in. 1978).

Margarinotus (Stenister) obscurus (KUGELANN, 1792)

- Puszcza Białowieska: Topiło vic. (FD83), o. 666, składnica drewna, w suchych odchodach, 1 V 2002, 4 exx., leg. RR.

Gatunek stosunkowo rzadko wykazywany, nowy dla Puszczy Białowieskiej.

Margarinotus (Ptomister) merdarius (HOFFMANN, 1803)

- Pojezierze Pomorskie: Kujanki ad Kujan (XV41), w kompoście, 11 VIII 1999, kilkanaście exx., leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Lusowo ad Poznań (XU11), przyzma obornika na polu, 1 IV 2000, 1 ex., leg. SK; Biedrusko vic. (XU32), poligon, świetlista dąbrowa, 2 VI 2000, 1 ex., leg. SK; Karszew ad Dąbie (CC57), VII 2000, 1 ex., leg. et coll. R. MATUSIAK; Biazków ad Koło (CC38), 30 VIII 1998, 3 exx., leg. et coll. R. MATUSIAK; Boguszyniec ad Koło (CC48), 4 V 1999, 2 exx., leg. R. MATUSIAK.

Gatunek występuje w całej Polsce, choć jest rzadko notowany. Żyje w gniazdach ptaków i w gnijących roślinach, często w środowiskach synantropijnych (BURAKOWSKI i in. 1978).

Margarinotus (Ptomister) terricola (GERMAR, 1824)

- Pojezierze Pomorskie: Marcinkowice vic. (WV70), w soku ściętego drzewa przy polnej drodze, 18 VII 2002, 1 ex., leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Kościelna Wieś (BC94), 5 V 1996, 1 ex., leg. A. MELKE.
- Sudety Zachodnie: Lubomierz ad Jelenia Góra (WS35), w kompoście, 30 V 1998, 3 exx., leg. SK.

Rzadko spotykany chrząszcz żyjący w szczątkach roślinnych i gniazdach ssaków, często w warunkach synantropijnych. Występuje w całej Polsce, choć zdecydowanie częściej wykazywany był z południowej części kraju (BURAKOWSKI i in. 1978). Nowy dla Pojezierza Pomorskiego i Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej.

Margarinotus (Eucalohister) bipustulatus (SCHRANK, 1758)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Lusowo ad Poznań, pole i piaszczyste drogi śródpolne, 10 IX 1994, 1 ex., IV 1996, 2 exx., 27 IV 1997, 3 exx., 6 IV 1998, 1 ex., 4 IV 1999, 2 exx., leg. SK.
- Nizina Mazowiecka: Nowa Wrona (DD75), 15 VI 2001, 1 ex., leg. P. GÓRSKI; Borków ad Kołbiel (EC36), 6 IV 2001, 1 ex., leg. P. GÓRSKI.
- Wyżyna Lubelska: Gródek ad Hrubieszów (GB03), w norach susła perełkowanego (*Spermophilus suslicus* (GÜLD.)), 8 V 2001, 2 exx., leg. SK.

Gatunek znany z nielicznych stanowisk, wiele danych od dawna nie było potwierdzanych nowymi znaleziskami (BURAKOWSKI i in. 1978). Nowy dla Wyżyny Lubelskiej.

Atholus bimaculatus (LINNAEUS, 1758)

- Pojezierze Pomorskie: Stawniczka ad Prochy (XV32), w oborniku, 18 VIII 1999, 1 ex., leg. RR; Stare Dzierżążno (XV32), w oborniku na

polu, 18 VIII 1999, 1 ex., leg. RR; Skórka vic. (XU29), w przyzbie obornika, 19 VI 1999, 3 exx., leg. RR.

Gatunek najczęściej spotykany w warunkach synantropijnych w nawozie naturalnym, gdzie współwystępuje z *A. duodecimstriatus* (SCHR.). Umieszczony został na czerwonej liście chrząszczy Polski (PAWŁOWSKI i in. 2002) w kategorii NT, co wydaje się nieuzasadnione, gdyż jest w kraju gatunkiem często spotykanym. Autorzy łowili go wielokrotnie w różnych rejonach kraju (głównie w Wielkopolsce), jednak podano stanowiska tylko z Pojezierza Pomorskiego, gdyż do tej pory nie był z tej krainy wykazywany.

Atholus duodecimstriatus (SCHRANK, 1781)

– Pojezierze Pomorskie: Stawniczka ad Prochy, w oborniku, 18 VIII 1999, 1 ex., leg. RR; Stare Dzierżążno, w oborniku na polu, 18 VIII 1999, 1 ex., leg. RR; Marcinkowice vic., w soku ściętego drzewa przy polnej drodze, 18 VII 2002, 5 exx., leg. RR; Skrzatusz vic. (XU09), na polnej drodze, 5 IV 1999, 1 ex., leg. RR; Czapla vic., w przyzbie kompostowej, 30 VI 1999, 1 ex., leg. RR.

Według „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1978) jest spotykany rzadko i sporadycznie. Wydaje się jednak gatunkiem szeroko rozprzestrzenionym i lokalnie licznym. Nowy dla Pojezierza Pomorskiego. Interesujący jest fakt, iż okaz złapany w Starym Dzierżążnie należy do podgatunku *quatuordecimstriatus* (GYLLENHAL, 1808) uznawanego za górski (MAZUR 1981).

Hetaerius ferrugineus (OLIVIER, 1789)

– Pojezierze Pomorskie: Zawada W (XU09), gniazdo *Formica fusca* L. pod kamieniem na polu, 5 IV 1999, 3 exx., leg. RR; Dolaszewo vic. (XU19), gniazdo *Formica fusca* L. pod kamieniem, 6 VI 2000, 1 ex., leg. RR; Zabrodzie vic. (XV10), w gnieździe mrówek pod kamieniem na skraju łąki, 27 VI 2000, 2 exx., leg. RR; Kujan vic., gniazdo *Formica* sp., 14 IX 2000, 2 exx., leg. RR.
– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Piła - Kalina (XU18), w gnieździe *Lasius niger* (L.) pod kamieniem, 4 V 2001, 1 ex., leg. RR; Białków ad Koło, mrowisko *Lasius* sp., 25 IV 1999, 1 ex., leg. R. MATUSIAK.

Symfil związany z różnymi gatunkami mrówek, spotykany w całej Polsce (BURAKOWSKI i in. 1978; MAZUR 1981). Obserwacje autorów wskazują, iż preferuje gniazda mrówek budowane w wygrzanych miejscach na skrajach lasów oraz pod kamieniami na otwartej przestrzeni, podczas gdy pozostałe krajowe gniliki myrmekofilne (*Dendrophilus pygmaeus* (L.), *Myrmetes paykulli* KANAAR) związane są raczej z mrowiskami budowanymi w lasach.

*DENDROPHILINAE**Dendrophilus punctatus* (HERBST, 1792)

- Pojezierze Pomorskie: Złotowo NW (WU79), w próchnie przydrożnego klonu, 20 VII 2002, 1 ex., leg. RR; Złotów, Góra Żydowska (XV31), dawny cmentarz, na martwicy bocznej starego dębu, 27 V 2000, 1 ex., leg. RR; rez. „Kuźnik” ad Piła, o. 193h, w dziupli w olszy, 31 III 2001, 1 ex., na S od rezerwatu, w próchnie topoli białej, razem z mrówkami *Lasius fuliginosus* (LATR.), różne daty w latach 1999–2001, kilkanaście exx., leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Piła vic. (XU18), z próchną przydrożnej topoli czarnej, w towarzystwie *Lasius fuliginosus*, 30 IV – 2 V 2001, 1 ex., leg. RR; Poznań - Piątkowo (XU20), zarośla parkowe przy forcie VI, w grzybach nadrzewnych na martwej topoli, 11 IX 1999, 1 ex., leg. PJ; Poznań - Cytańdela (XU31), w próchnie starej topoli czarnej, 14 XI 2000, 1 ex., leg. PJ; Puszczykowo ad Poznań (XT29), u podstawy starej topoli włoskiej, 27 VII 2000, kilkadziesiąt exx., leg. PJ; Lusowo ad Poznań, w budynku, 6 V 2000, 1 ex., leg. SK; Biedrusko vic., poligon, w próchnie topoli, 18 X 1998, 1 ex., leg. SK; Gołaszyn vic. (XU23), w dziupli dębu, 18 VII 1999, 4 exx., 17 X 1999, 1 ex., leg. SK; Karszew ad Dąbie, w próchnie, 18 XII 1999, 4 exx., leg. SK.

Saprosylofil i nidikol, często towarzyszy mrówkom z rodzaju *Lasius* FABR. (MAZUR 1981). Dość rzadko podawany z różnych rejonów Polski. Z Pojezierza Pomorskiego nie był podawany od 120, zaś z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej od 80 lat (BURAKOWSKI i in. 1978).

Dendrophilus pygmaeus (LINNAEUS, 1758)

- Pojezierze Pomorskie: Bytyń NE (WV80), w przyziemnej dziupli świerka zasiedlonej przez *Lasius fuliginosus*, 22 VII 2002, 2 exx., leg. RR; rez. „Kuźnik” ad Piła, o. 192g, mrowisko *Formica* sp. z grupy „*rufa*”, 25 XI 2001, 1 ex., na S od rezerwatu, próchnowisko w topoli białej, wraz z *Lasius* sp., 25 VI 2000, 1 ex., w mrowisku *Formica polyctena* FOERST., 10 XI 2001, 5 exx., leg. RR; Piła vic., o.198/167, bór sosnowy, mrowisko *Formica* sp. z grupy „*rufa*”, 30 X 1999, 1 ex., leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Promno ad Poznań (XU51), w mrowiskach *Formica polyctena* FOERST. i *Formica rufa* L., 11 XI 1999, 1 ex., 18 XII 1999, 1 ex., 30 I 2000, 1 ex., 12 II 2000, 2 exx., leg. PJ; Włocławek vic., mrowisko *Formica* sp. z grupy „*rufa*”, 25 XII 1999, 3 exx., leg. PJ.

Występuje w całej Polsce, choć z kilku krain jeszcze nie notowany, myrmekofil, łowiony również w gniazdach ptaków. Z Pojezierza Pomorskiego nie był podawany od ponad 60 lat (BURAKOWSKI i in. 1978).

Carcinops pumilio (ERICHSON, 1834)

- Pojezierze Pomorskie: Leśnictwo Róg ad Bytów (XV79), 13 VII 1991, leg. P. SIENKIEWICZ; Kujanki ad Kujan, w kompoście, wraz z *Margarinotus merdarius* (HOFFM.), 11 VIII 1999, 4 exx., leg. RR; Płynica vic. (XV10), martwy w starym gnieździe ptaka, 27 VI 2000, 1 ex., leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Włocławek - Zazamcze (CD63), w mieszkaniu, 18 VIII 1998, 1 ex., leg. PJ.; Boguszyniec ad Koło, V 1997, 1 ex., leg. R. MATUSIAK; Lusowo ad Poznań, w przyimie obornika na polu, 1 IV 2000, 3 exx., leg. SK.

Prawie kosmopolityczny, ekspansywny gatunek zawleczony do Polski prawdopodobnie w XVI–XVII wieku (MAZUR 1987). W kompoście i przyimach obornika odławiany przez autorów razem z *Margarinotus merdarius*.

Platylomalus complanatus (PANZER, 1797)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Rogalin ad Poznań (XT39), w łyku starych topoli leżących na otwartej, nasłonecznionej łące oraz na silnie zacienionym, śródleśnym bagnisku, 5 IX 1998, 1 ex., 11 VI 2000, 2 exx., leg. PJ.
- Bardzo rzadki gatunek, łowiony najczęściej pod korą martwych topól. Z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej nie był podawany od ponad 90 lat (BURAKOWSKI i in. 1978). Na czerwonej liście chrząszczy Polski (PAWŁOWSKI i in. 2002) umieszczony został w kategorii VU.

Paromalus flavicornis (HERBST, 1792)

- Pojezierze Pomorskie: Jezioraki SE (WU79), przesiewki w lesie liściastym, 16 VII 2002, 2 exx., leg. RR; Drawieński P.N., Pustelnia vic. (WU68), 8 VI 2000, 1 ex., leg. RR; rez. „Kuźnik” ad Piła, próchnowisko w starej topoli białej, różne daty w latach 1999–2001, 12 exx., w pułapkę Barbera przy kasztanowcu, 22 VII 2001, 1 ex., leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Piła - Leszków vic. (XU28), 4 IX 1999, 1 ex., leg. RR; Piła vic., z próchna topoli czarnej, w towarzystwie *Lasius fuliginosus*, 30 IV – 2 V 2001, 1 ex., leg. RR.

Gatunek znany przede wszystkim z południowej Polski, związany z obumierającymi i martwymi drzewami liściastymi (BURAKOWSKI i in. 1978). Nowy dla Pojezierza Pomorskiego.

SUMMARY

The distribution of species from the family *Histeridae* in Poland has not been studied sufficiently. Existing faunistic records are very fragmentary, relatively scarce, and in many cases out of date. The present paper provides data on the occurrence of 17 species of

histerid beetles in Poland belonging to subfamilies *Onthophilinae*, *Histerinae*, *Hetaerinae*, and *Dendrophilinae*. *Hololepta plana* SULZER, *Margarinotus terricola* (GERMAR), *Atholus bimaculatus* (L.), *Atholus duodecimstriatus* (SCHRANK), *Paromalus flavicornis* (HERBST) are reported for the first time from Pomeranian Lakeland; *Margarinotus terricola* (GERMAR) is new for Wielkopolska-Kujawy Lowland; *Cylistix lineare* (ERICHSON) and *Margarinotus obscurus* (KUGELANN) are newly reported from Mazovian Lowland and Białowieża Primeval Forest, respectively. *Margarinotus bipustulatus* (SCHRANK) is new for Lublin Upland. Remaining subfamilies (*Abraeinae* and *Saprininae*) will be treated in the second part of the paper (RUTA et al. in press).

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1978: Chrząszcze *Coleoptera* – *Histeroidea* i *Staphylinoidea* prócz *Staphylinidae*. Kat. Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 5: 1-356.
- BYK A., MAZUR S., SMOLEŃSKI M. 1998: Chrząszcze (*Coleoptera*) odłowione w ptasich budkach lęgowych w Kampinoskim Parku Narodowym. Wiad. entomol., 17 (1): 59-60.
- ERBELING L. 1981: *Histeridae*. [W:] KOCH (red.): Die Käfer Mitteleuropas. Ökologie. Band 1. Goecke & Evers, Krefeld: 150-163.
- KAŹMIERCZAK T. 1996: Entomofagi *Ips typographus* L. (*Coleoptera*, *Scolytidae*) w rezerwacie Madohora (Beskid Mały) w latach 1995–1996. VI Sympozjum Ochrony Ekosystemów Leśnych, Jedlina – grudzień 1996: 191-201.
- KRÓLIK R. 1999: Materiały do poznania chrząszczy (*Coleoptera*) Górnego Śląska. Acta ent. siles., 5-6: 15-20.
- MAZUR S. 1970: Uwagi o występowaniu niektórych gniliaków (*Coleoptera*, *Histeridae*) w Polsce. Fragm. faun., 15 (17): 273-277.
- MAZUR S. 1972: Materiały do poznania *Sphaeritidae* i *Histeridae* (*Coleoptera*) Polski. Fragm. faun., 18 (20): 394-404.
- MAZUR S. 1973: *Sphaeritidae* i gniliaki – *Histeridae*. Klucze Oznac. Owad. Pol., Warszawa, XIX, 11-12: 1-74.
- MAZUR S. 1981: *Histeridae* Gniliakowate (*Insecta: Coleoptera*). Fauna Polski, Warszawa, 9: 1-205.
- MAZUR S. 1987: Zmiany wśród gniliakowatych (*Coleoptera*, *Histeridae*) fauny Polski w ciągu ostatnich dwustu lat. Wiad. entomol., 7 (3-4): 141-147.
- MAZUR S. 1997: A world catalogue of the *Histeridae* (*Coleoptera: Histeroidea*). Genus (Supplement). Biologica Silesiae, Wrocław. 373 ss.
- PAWŁOWSKI J., KUBISZ D., MAZUR M. 2002: *Coleoptera* chrząszcze. [W:] GŁOWACIŃSKI Z. (red.): Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków: 88-110.
- RUTA R., JAŁOSZYŃSKI P., KONWERSKI Sz. [w druku]: Nowe stanowiska gniliaków (*Coleoptera: Histeridae*) w Polsce. Część 2. *Abraeinae* i *Saprininae*. Wiad. entomol.
- STACHOWIAK M., ŻELAZNA E. 1991: Obserwacje nad fauną gniliakowatych (*Col. Histeridae*) solnisk kujawskich. Zesz. nauk. Akad. techn.-roln., Bydgoszcz, 170 – Zootechn., 19: 105-114.